

Rys historyczny polskiej pedeutologii

22 października 2012

Pedeutologia jest działem pedagogiki zajmującym się zagadnieniami zawodu nauczycielskiego. Do ważnych kierunków badań pedeutologicznych należy przede wszystkim zaliczyć osobowość nauczyciela, poziom i zakres jego wykształcenia, warunki i efekty pracy, dobór kandydatów do zawodu nauczycielskiego, kształcenie, doskonalenie i samokształcenie nauczycieli.

Powstanie pedeutologii zbiegło się w czasie z powstaniem pedologii- nauki o dziecku.

Fakt „ odkrycia” dziecka spowodował zmianę w poglądach dotyczących istoty wychowania, a tym samym i funkcji wychowawcy.

Chociaż zainteresowanie zawodem nauczycielskim sięga czasów starożytnych, to rozwój pedeutologii przypada na XIX i XX wiek. W Polsce do pierwszych prac, dających omówienie problematyki nauczycielskiej należy zaliczyć wydane w 1787 roku „Powinności nauczyciela” Grzegorza Piramowicza wybitnego działacza Komisji Edukacji Narodowej. Ten swoisty podręcznik, poradnik i instruktaż jest w całości poświęcony nauczycielowi i dla niego przeznaczony. Piramowicz ukazuje wyniosłe cele pracy nauczyciela, liczne obowiązki względem ucznia i siebie samego, przekonuje do nowego programu, omawia wartościowe metody i środki postępowania z dziećmi, zachęca do wytrwałości, wyrozumiałości i samokształcenia. 1

Rozmyślenia naukowe o problemie zawodu nauczycielskiego zawarte są również w rozprawie Jana Władysława Dawida „ O duszy nauczycielstwa” ogłoszonej w 1912 roku. Według Dawida cechą, która wywiera dominujący wpływ na kierunki i efektywność oddziaływania pedagogicznego nauczyciela –

wychowawcy, jest osobliwy, emocjonalno – intelektualny stosunek do dziecka, zwany „ miłością dusz ludzkich.” Jest to miłość, bo człowiek wychodzi poza siebie, troszczy się, bezinteresownie czyni coś dla drugiego; jest to miłość dusz, bo przedmiotem jej jest wewnętrzna, duchowa treść człowieka, jego dobro moralne, jego oświecenie i doskonalenie jako istoty duchowej. 2

Dawid rozpatruje „powołanie nauczycielskie”, natomiast Z. Mysłakowski wprowadza pojęcie „ talentu pedagogicznego”, który jest „wrodzoną dyspozycją psychofizjologiczną. Autor zwraca uwagę na „wysoki stopień zależności sposobu i efektywności oddziaływania nauczyciela na ucznia od zespołu cech osobistych określanych ogólnie mianem „ kontaktowości”. 3

S. Szuman zakłada natomiast konieczność występowania dwu elementów w osobowości nauczyciela. Pierwszy, to „bogactwo jego osobowości, drugi to sposób rozdawania, czyli umiejętność oddziaływania na innych.” 4

M. Kreutz w swojej pracy pt. „Osobowość nauczyciela wychowawcy.” Zwraca uwagę na posiadanie przez nauczyciela trzech dyspozycji : 1) miłości do ludzi, 2) skłonności do społecznego oddziaływania, 3) zdolności sugestywnej, wyrażającej się w emocjonalnym oddziaływaniu na innego człowieka i traktuje ją jako rodzaj zdolności wrodzonej, która kształtuje się zwłaszcza we wczesnym okresie rozwoju społecznego jednostki. 5

Według S. Baleya znaczącą cechą dobrego nauczyciela jest „zdatność wychowawcza”, która jest „zbiorem wszystkich cech umożliwiających i ułatwiających wychowanie drugih” 6

Rozprawy J.W. Dawida, Z. Mysłakowskiego, S. Szumana, M. Kreutza, S. Baleya zawarte w dziele „ Osobowość nauczyciela” miały na celu „poszukiwanie ideału osobowościowego nauczyciela drogą indukcyjną lub dedukcyjną w nim samym, bez konfrontowania go z terenem jego działalności, a więc z

wychowankami i środowiskiem społecznym.” 7

Oprócz badań dedukcyjnych rozwijał się nurt badań empirycznych, indukcyjnych. W. Dzierzbicka posługując się ankietą wysunęła stwierdzenie, że podstawowymi właściwościami dobrego nauczyciela jest wczuwanie się w psychikę ucznia, optymizm, tkliwość wzruszeń, pamięć przeżyć i wzruszeń. 8

M. Grzegorzewska na podstawie prowadzonych obserwacji, wyróżniła dwa typy osobowości nauczyciela : „ typ nauczyciela wyzwalającego, który oddziałuje na ucznia przez miłość, sympatię, chęć pomocy i stwarzanie klimatu pogody, ładu i życzliwości oraz typ nauczyciela hamującego, który oddziałuje za pomocą rozkazu, przymusu i sankcji, co wytwarza klimat obcości między nauczycielem a uczniem.” 9

Pedeutologia uzasadniła tezę o zależności między osobowością nauczyciela a jego wpływem wychowawczym na ucznia. Zwrócono uwagę, że w pracy wychowawczej może występować wiele typów nauczycieli o zróżnicowanych uzdolnieniach i cechach osobowości, że wysokie efekty pracy wychowawczej warunkują różne zespoły technik i czynności pedagogicznych.

Szybki rozwój pedeutologii datuje się od drugiej połowy lat pięćdziesiątych. W większości są to prace poszukujące rozwiązania nowych problemów zawodu nauczycielskiego, które pojawiają się na tle rozwoju oświaty i wychowania w naszym kraju. Różne koncepcje pedeutologiczne kładły akcent na wiedzę merytoryczną nauczyciela, jego znajomość wychowanków i znajomość praw psychologicznych, wyszkolenie metodyczne oraz różnorodne predyspozycje psychiczne ułatwiające kontakt z uczniami. Uogólniając bardziej i łącząc te koncepcje w większe grupy można powiedzieć, że akcentowały trzy różne sfery osobowości nauczyciela: „jego stronę intelektualną, poznawczą jego zachowania (sposób podchodzenia do uczniów, przekazywania wiedzy), jego cechy psychiczne, uczuciowość, system potrzeb.

-
1. M. Czardybon, Grzegorz Piramowicz – nauczyciel nauczycieli., „Życie Szkoły” 1994 nr 4, s. 455
 2. J. WT. Dawid, O duszy nauczycielstwa, w: Osobowość nauczyciela, red. W. Okoń, Warszawa 1962, s. 36
 3. Z. Mysłakowski, Co to jest „talent pedagogiczny”? w: Osobowość nauczyciela, red. W. Okoń, Warszawa 1962, s. 61
 4. S. Szuman, Talent pedagogiczny w: Osobowość nauczyciela, red. W. Okoń, Warszawa 1962, s. 99
 5. M. Kreutz, Osobowość nauczyciela wychowawcy w: Osobowość nauczyciela, red. W. Okoń, Warszawa 1962, s. 45
 6. S. Baley, Psychiczne właściwości nauczyciela wychowawcy, w Osobowość nauczyciela, red. W. Okoń, Warszawa 1962, s. 238
 7. W. Okoń, Osobowość nauczyciela... s. 258
 8. W. Pomykało , red., Encyklopedia pedagogiczna, Warszawa 1993, s. 583
 9. M. Grzegorzewska, Znaczenie wychowawcze osobowości nauczyciela, „Chowanna”, 1938, s. 193-206.
 10. A. J. Strzykowska, Nauczyciel w świecie współczesnej pedeutologii, Zeszyty Naukowe – Pedagogika 1993, nr 24.

Jeśli potrzebujesz pomocy w pisaniu nowej pracy z pedagogiki, to polecamy serwis [pisanie prac z pedagogiki](#) - fachowa pomoc w pisaniu prac.